

ФОРМУВАННЯ ФРЕЙМОВОЇ МОДЕЛІ МЕХАНІЗМУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© 2016 ГАВЛОВСЬКА Н. І.

УДК 658

Гавловська Н. І. Формування фреймової моделі механізму економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства

У статті представлено гіпотезу, основний зміст якої полягає в тому, що для забезпечення економічної безпеки суб'єкта ЗЕД існує потреба в розробленні дієвого механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства (МЕБЗЕДП). Доведено, що такий механізм має дуальний характер. Визначено, що когнітивна та управлінська природи МЕБЗЕДП доповнюють, а не виключають одна одну в процесі функціонування такого механізму. Доведено, що у процесі розроблення МЕБЗЕДП та його впровадження в систему управління підприємством виникають три ключові завдання: формування змісту МЕБЗЕДП; імплементація МЕБЗЕДП у систему управління підприємством; моделювання функціонування МЕБЗЕДП у системі управління підприємством. Формування змісту МЕБЗЕДП пропонується здійснювати з використанням фреймової моделі, оскільки вона є дуже зручною за критерієм відображення реальності та може бути легко використана як у прескриптивному, так і у дескриптивному режимах. Сформувано структуру фреймової моделі механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, зовнішньоекономічна діяльність, фреймова модель, механізм.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 10.

Гавловська Наталія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: nataligavlovska@gmail.com

УДК 658

UDC 658

Гавловская Н. И. Формирование фреймовой модели механизма экономической безопасности внешнеэкономической деятельности предприятия

В статье представлена гипотеза, основной смысл которой заключается в том, что для обеспечения экономической безопасности субъекта ВЭД существует потребность в разработке действенного механизма экономической безопасности ВЭД предприятия (МЭБВЭДП). Доказано, что такой механизм имеет дуальный характер. Определено, что когнитивная и управленческая природы МЭБВЭДП дополняют, а не исключают друг друга в процессе функционирования такого механизма. Доказано, что в процессе разработки МЭБВЭДП и его внедрения в систему управления предприятием возникают три ключевые задачи: формирование содержания МЭБВЭДП; имплементация МЭБВЭДП в систему управления предприятием; моделирование функционирования МЭБВЭДП в системе управления предприятием. Формирование содержания МЭБВЭДП предлагается осуществлять с помощью фреймовой модели, поскольку она является очень гибкой по критерию отражения реальности и может быть легко использована как в прескриптивных, так и в дескриптивных режимах. Сформирована структура фреймовой модели механизма экономической безопасности ВЭД предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, внешнеэкономическая деятельность, фреймовая модель, механизм.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Библ.:** 10.

Гавловская Наталья Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, Хмельницкий национальный университет (ул. Институтская, 11, Хмельницкий, 29016, Украина)

E-mail: nataligavlovska@gmail.com

Havlovska N. I. Formation of Frame Model of a Mechanism for Economic Security of Foreign Economic Activity of Enterprise

The article presents the hypothesis, the sense of which is that in order to ensure the economic security of subject of foreign economic activity (FEA) there is a need to develop an effective mechanism for the economic security of the FEA of enterprise (MESFEAE). It is proved that such a mechanism has a dual nature. It has been determined that both cognitive and managerial nature of MESFEAE complement rather than exclude each other in the process of functioning of such a mechanism. It has been proved that in the process of developing a MESFEAE and its implementation in the enterprise management system there are three key tasks: formation of the MESFEAE content; implementation of a MESFEAE in the enterprise management system; simulation of operation of the MESFEAE in the enterprise management system. It is proposed to form the contents of MESFEAE by using a frame model because it appears to be very flexible as to the criterion that reflects the reality and can be easily used in both prescriptive and descriptive modes. The structure of frame model of a mechanism for economic security of the FEA of enterprise has been formed.

Keywords: economic security, foreign economic activity, frame model, mechanism.

Fig.: 4. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 10.

Havlovska Nataliia I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Khmelnytsky National University (11 Instytutska Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine)

E-mail: nataligavlovska@gmail.com

Вирішення аналітичних питань оцінювання економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства, вивчення ринку та вибір контрагентів [3–5], безумовно, є корисним для оцінювання перспектив підприємства та визначення необхідності подальших дій менеджменту та власників. Втім, для забезпечення економічної безпеки потрібними є конкретні дії з боку органів управління підприємством, тобто має бути чітко визначений робочий орган в системі управління підприємством, який буде за результатами оцінювання економічної безпеки ЗЕД підприємства

здійснювати заходи щодо її вдосконалення. При цьому він повинен враховувати специфіку конкретного підприємства і використовувати відповідний інструментарій для вирішення поставлених завдань із забезпечення економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про певні прогалини у забезпеченні саме економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств, про що у своїх наукових працях зазначають такі фахівці, як Т. Г. Васильців [2], Г. В. Козаченко [10], Ю. С. Погорелов [8], Є. М. Рудніченко [9] та інші.

Основним завданням статті є формування фреймової моделі механізму економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Реалізацію безпосередніх заходів управлінського впливу неможливо здійснити без відповідного механізму. Таким чином, для забезпечення економічної безпеки суб'єкта ЗЕД існує потреба в розробленні дієвого механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства (МЕБЗЕДП). Слід підкреслити, що МЕБЗЕДП не є тотожним певному структурному підрозділу, який буде опікуватися завданнями забезпечення економічної безпеки ЗЕД підприємства. МЕБЗЕДП має дуальний характер – з одного боку, в системі управління підприємством МЕБЗЕДП є елементом, який забезпечує виконання завдань забезпечення економічної безпеки ЗЕД підприємства. З іншого боку, важливою умовою дієвого функціонування будь-якої абстрактної системи (а механізм за своїм змістом є системою) є її об'єктивізація. Отже, з цієї точки зору дуальний характер МЕБЗЕДП представлений на рис. 1.

На когнітивному рівні в межах абстрактного розуміння МЕБЗЕДП він містить знання щодо ризиків та загроз в діяльності підприємства, що можуть створювати негативний вплив на його зовнішньоекономічну діяльність. Крім того, такий механізм містить знання щодо зовнішнього середовища підприємства.

Разом із тим, що МЕБЗЕДП має когнітивний характер, він паралельно має й суто управлінський характер, оскільки такий механізм включає в себе конкретні здійснювані в системі управління підприємством дії щодо забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства, конкретні здійснювані заходи моніторингу та вивчення загроз, аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища, конкретні управлінські інструменти для оцінювання економічної безпеки. Окремо як елемент управлінської складової механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства слід виділити заходи для адаптації такого механізму до нових умов діяльності, нових загроз тощо.

Слід підкреслити, що когнітивна та управлінська природа МЕБЗЕДП доповнюють одна одну й жодним

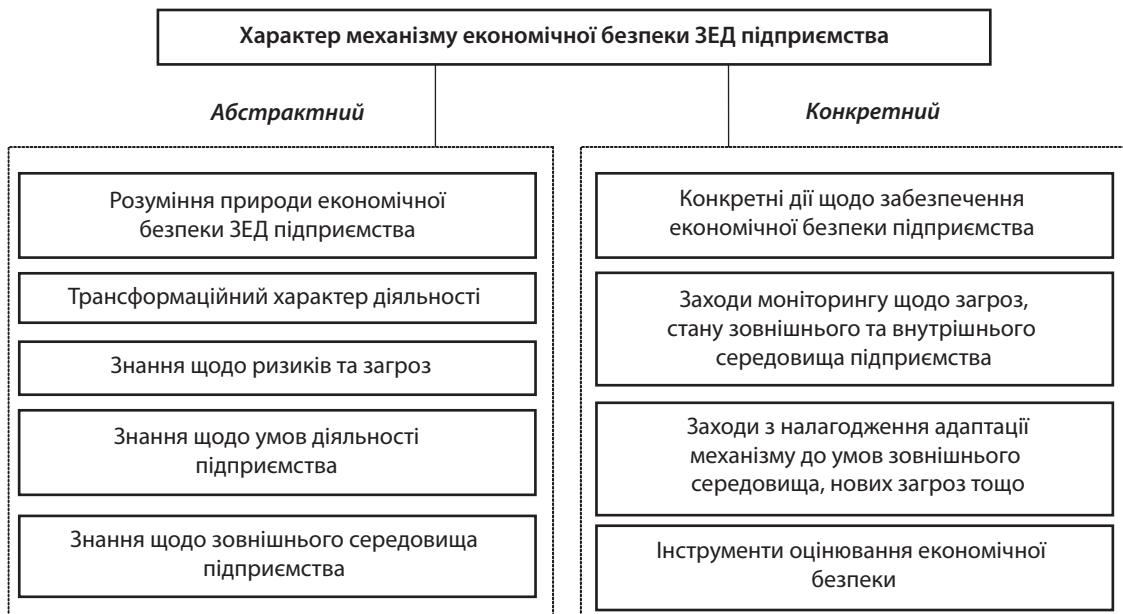

Рис. 1. Дуальний характер механізму економічної безпеки підприємства

На когнітивному рівні такий механізм, відображаючи зв'язок між окремими виділеними компонентами, має абстрактний характер. Абстрактний характер МЕБЗЕДП передбачає розуміння природи економічної безпеки ЗЕД підприємства як складової частини економічної безпеки підприємства в цілому. Когнітивний характер МЕБЗЕДП передбачає трансформаційний характер його діяльності – у своєму функціонуванні МЕБЗЕДП трансформує інформацію про наявні та потенційні загрози та ризики в зовнішньоекономічній діяльності підприємства у конкретні управлінські заходи, дії та рішення для уникнення таких загроз. Отже, з цього боку МЕБЗЕДП має інформаційний характер, і його діяльність фактично передбачає трансформацію інформаційного сигналу, який поступає на підприємство, у певні дії для забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної ді-

чином не виключають одна одну в процесі функціонування такого механізму. Навпаки, для успішного функціонування такого механізму обидві його складові мають бути присутніми. Без когнітивної складової, тобто без інформації про ризики та загрози щодо зовнішньоекономічної діяльності підприємства, без розуміння природи економічної безпеки ЗЕД підприємства та економічної безпеки підприємства в цілому керівні органи підприємства будуть працювати «всліпу», хаотично, безсистемно. Але й без управлінської складової тільки знання щодо природи економічної безпеки, наявних загроз і ризиків не забезпечує їхнього уникнення. Отже, для успішного функціонування МЕБЗЕДП у ньому має бути представлена і когнітивна, і управлінська складові.

Заслугує на увагу питання формалізації такого механізму та його імплементації в систему управління

підприємством. Це потребує відповіді на три пов'язані, але незалежні завдання: яким має бути механізм економічної безпеки ЗЕД підприємства, яким чином можна імплементувати МЕБЗЕДП в систему управління підприємством та яким чином має функціонувати такий механізм. Зв'язок цих завдань між собою подано на рис. 2.

У процесі розроблення МЕБЗЕДП та його впровадження в систему управління підприємством виникають три ключові завдання, які різні за змістом, але кожне з них потребує відповіді: формування змісту МЕБЗЕДП (створення працюючого механізму), імплементация МЕБЗЕДП у систему управління підприємством (внесення механізму до вже існуючої системи управління без погіршення її функціональності) та моделювання функціонування МЕБЗЕДП у системі управління підприємством (імітаційний запуск механізму для забезпечення його дієвості та узгодженості з іншими підрозділами управління на підприємстві). Зрозуміло, що три поставлені питання потребують для пошуку відповіді на них, використання різних інструментів. Запропоновані для кожного завдання інструменти подано в табл. 1.

Адекватне представлення механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства (надалі МЕБЗЕДП) потребує використання спеціальних інструментів. Передбачається, що для виконання окремих завдань можливим є використання існуючих інструментів, а для певних завдань

необхідним є розроблення авторських інструментів на основі існуючих підходів та загальних інструментів моделювання.

Зрозуміло, що МЕБЗЕДП має бути достатньо варіабельним, він не може бути однаковим для всіх підприємств незалежно від умов їхньої діяльності, розміру, рівня загроз у зовнішньому середовищі тощо. Тому принципові засади створення МЕБЗЕДП та основи його функціонування можуть бути однаковими, але конкретний зміст МЕБЗЕДП для конкретного підприємства є різним.

Коментуючи зміст табл. 1, слід сказати таке. Завдання формування змісту МЕБЗЕДП передбачає отримання такого результату, як структурований у розрізі окремих узгоджених між собою елементів зміст МЕБЗЕДП. Міра такої структурованості має бути різною, але достатньою для подальшого наповнення механізму конкретним змістом на конкретному підприємстві. За параметром часу такий результат є статичним, тобто принципово (з точки зору структури) механізм економічної безпеки ЗЕД підприємства формується один раз, і після цього працює без істотних змін.

Завдання імплементации МЕБЗЕДП у систему управління підприємством має на меті успішне безконфліктне впровадження МЕБЗЕДП після його формування як цілісного елемента в систему управління без погіршення її дієвості. Характер такого завдання є дискретним, тобто передбачається один раз перехід від системи

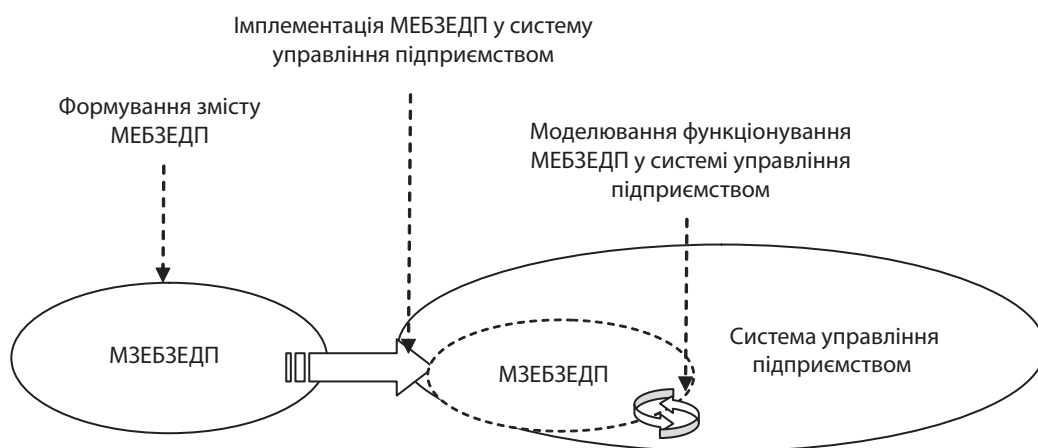

Рис. 2. Зв'язок завдань формування МЕБЗЕДП у системі управління підприємством

Таблиця 1

Інструменти вирішення завдань формування МЕБЗЕДП в системі управління підприємством

Завдання	Результат	Характер результату за часом	Інструмент(и)
Формування змісту МЕБЗЕДП	Структурований в розрізі окремих узгоджених між собою елементів зміст МЕБЗЕДП	Статичний	Фреймова модель
Імплементация МЕБЗЕДП у систему управління підприємством	Успішне безконфліктне впровадження МЕБЗЕДП як цілісного елемента в систему управління без погіршення її дієвості	Дискретний	Адаптовані моделі управління змінами, АІТЛ-діаграми
Моделювання функціонування МЕБЗЕДП у системі управління підприємством	Наочне зрозуміле представлення функціонування МЕБЗЕДП з метою забезпечення його адекватності умовам діяльності конкретного підприємства	Динамічний безперервний	Біхевіористична модель

управління на підприємстві без МЕБЗЕДП до системи управління із включенням МЕБЗЕДП до її складу. Наявність після такої імплементації необхідним завданням є моделювання функціонування МЕБЗЕДП у системі управління підприємством, метою якого є наочне зрозуміле представлення функціонування МЕБЗЕДП для забезпечення його адекватності умовам діяльності конкретного підприємства.

Кожне з таких завдань є важливим й передбачає використання свого інструментарію. Пропонується послідовно розглянути вирішення всіх трьох завдань формування МЕБЗЕДП в системі управління підприємством (див. табл. 1).

Формування змісту МЕБЗЕДП пропонується здійснювати із використанням фреймової моделі. Фреймове моделювання було розроблено М. Мінським у 80-х роках ХХ століття. Фрейм (від англ. *Frame* «каркас», «рамка») – це модель певного абстрактного образу, опис сутності явища, ситуації, події тощо [7]. Фрейми дуже часто використовуються як спосіб представлення знань у штучному інтелекті, в експертних системах тощо [6]. Значне поширення фреймів у моделюванні привело до виникнення різних класів фреймів за призначенням, складністю та структурою. На сьогоднішній день виділяють фрейми-ситуації, фрейми-структури, фрейми-ролі, фрейми-сценарії тощо [6]. Фрейм як одиниця моделювання складається зі слотів. Комбінація слотів та їхній зв'язок задають структуру фрейму, а зміст слотів формує зміст конкретного фрейму. Кількість слотів для фрейму може бути довільною, більш того, структура фрейму в розрізі слотів не є жорсткою: у процесі використання, комбінування та наповнення фреймів можна додавати слоти за мірою необхідності й вилучати пусті слоти без втрати змістового наповнення. Єдиною вимогою фреймового моделювання в такому разі є тільки унікальність імен фреймів та слотів. Глибина вкладання фреймів теоретично може бути будь-якою, і можливість використання слотової структури фрейма в такому разі буде визначатися тільки розрахунковою потужністю при обробці значень всіх слотів використовуваних фреймів у побудованій моделі [1].

Попри той факт, що фреймові моделі були розроблені для сфери інформаційних технологій, вони знайшли своє використання, у тому числі, в економіці. Перевагою використання фреймів у моделюванні є висока гнучкість, адитивність слотів для моделювання, висока міра описової формалізації разом із низькою мірою символічної формалізації, інтуїтивна зрозумілість тощо [6, 7]. Щодо використання фреймової моделі для формування змісту МЕБЗЕДП, то така пропозиція має ряд переваг.

По-перше, фреймова модель МЕБЗЕДП є дуже гнучкою за критерієм відображення реальності: вона може бути легко використана як у прескриптивному, так і у дескриптивному режимах. Тобто модель може як демонструвати еталонний стан МЕБЗЕДП, що є дуже корисним для планування та організації побудови такого механізму (коли модель відповідає на питання, «як повинно бути?»), так і бути використана для опису фактично існуючого МЕБЗЕДП, що є дуже корисним для

аналізу існуючого механізму, його удосконалення, реінжинірингу тощо. Така гнучкість моделі робить її дуже корисною для вирішення цілої сукупності завдань щодо МЕБЗЕДП – від створення механізму в разі його попередньої відсутності до коригування, удосконалення або адаптації такого механізму, якщо він вже фактично на підприємстві розроблений та використовується, але за своєю функціональністю не задовольняє потребам його користувачів.

По-друге, фреймова модель механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства має високу адаптованість за рахунок високої адитивності елементів: у разі використання фрейму для опису МЕБЗЕДП нові елементи МЕБЗЕДП як об'єкта моделювання можуть бути легко представлені простим додаванням слотів фрейму. Якщо характер діяльності підприємства або зміна умов зовнішнього середовища потребує вдосконалення змісту МЕБЗЕДП, то в межах моделі таке представлення може бути легко здійснене, що фактично свідчить про високу масштабованість фреймової моделі – гнучка структура дозволяє для фреймів більш високого рівня як окремі слоти використовувати фрейми більш низького рівня, що теоретично забезпечує будь-який потрібний рівень складності моделі.

Фреймова модель має високу варіабельність представлення – структура фрейму може бути представлена як візуально у вигляді когнітивних карт (на основі розроблених когнітивних карт Т. Бьюзена), так і в аналітичній формі у вигляді лінійного комбінування слотів, що робить фрейм зручним як для візуального сприйняття людиною внаслідок його наочності, так і для представлення та оброблення у базах даних внаслідок структурованості представлення інформації. Фактично, з математичної точки зору фрейм є кортежем з відомою множиною варіацій для кожного з елементів кортежу. Якщо навіть вся множина варіацій є невідомою, то відомим є характер інформації для кожного слоту фрейму, що робить повністю можливим його оброблення із використанням автоматизованих технологій.

Разом із наявністю сильних сторін та переваг у використанні фреймової моделі для формування змісту МЕБЗЕДП така модель матиме дві слабкі сторони, які важливо врахувати в разі побудови та використання такої моделі. Такими сторонами є нединамічний характер моделі та певні вимоги щодо кваліфікації користувача під час розроблення такої моделі. Щодо нединамічного характеру моделі слід зазначити, що фреймова модель МЕБЗЕДП буде відображати не роботу або функціонування механізму, а його зміст, тобто модель не призначена для відповіді на питання «як працює?», але може дати відповідь на питання «який є?». Тобто фреймова модель МЕБЗЕДП є статичною. Особливістю моделі є те, що вона потребує достатньо високої кваліфікації користувача під час своєї побудови, але має низькі вимоги щодо такої кваліфікації під час використання. Кваліфікація користувача є необхідною для того, щоб врахувати всі необхідні слоти фрейму. Описання змісту слотів високої кваліфікації не потребує. Але сама структура слотів потребує знань та розуміння користувача.

Певним нівелюванням такої слабкої риси є те, що структура слотів у фреймі є гнучкою, й у разі необхідності додаткові слоти внаслідок високої адаптивності моделі легко можуть бути додані.

Якщо розглядати ті характеристики моделі, які не мають позитивної або негативної оцінки в контексті побудови та використання такої моделі, то слід сказати таке. Призначенням моделі є структурне формальне представлення змісту механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства. За рахунок унікальності слотів та їхньої незалежності забезпечується формальність представлення об'єкта моделювання, але за рахунок тієї ж самої незалежності забезпечується м'який характер зв'язків між значеннями слотів, що робить модель зручною для опису значної кількості можливих станів об'єкту моделювання. Фреймова модель передбачає середню міру структуризації в межах нежорстких зв'язків. При цьому характер варіації змісту структурних елементів об'єкта моделювання є дискретно-варіативним і фактично може бути розглянутий за ординальною шка-

лою. Це є зручним для представлення змісту фрейму як у форматі баз даних, так і у форматі сприйняття в системі управління підприємством.

Проведений аналіз характеристик фреймової моделі механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства дозволяє побудувати узагальнений опис такої моделі (табл. 2).

Обґрунтований вибір фреймової моделі для подальшого використання, представлені характеристики такої моделі під час моделювання МЕБЗЕДП дозволяють сформулювати фрейм МЕБЗЕДП (рис. 3).

Коментуючи розроблену фреймову модель МЕБЗЕДП, слід сказати таке. Модель містить певні слоти, які для зрозумілості та повного сприйняття змісту МЕБЗЕДП представлені у вигляді питань та відповідей на такі питання. Для кожного слоту представлений його зміст, який матиме конкретне наповнення для конкретного підприємства.

Представляється доцільним стисло розкрити зміст і призначення кожного зі слотів розробленої фреймової моделі МЕБЗЕДП. МЕБЗЕДП має цільове призначення.

Таблиця 2

Опис фреймової моделі механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства

Характеристика моделі	Зміст характеристики
Призначення	Структурне формальне представлення змісту механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства
Характер за критерієм відображення реальності	Дескриптивний/прескриптивний
Характер за критерієм врахування часу	Статичний
Вид представлення	Графічний та аналітичний
Міра структуризації	Середня
Характер варіації змісту структурних елементів об'єкта моделювання	Дискретно-варіативний
Адитивність	Висока
Незалежність елементів об'єкту моделювання	Висока
Вимоги до кваліфікації користувача під час побудови	Висока
Вимоги до кваліфікації користувача під час використання	Низька

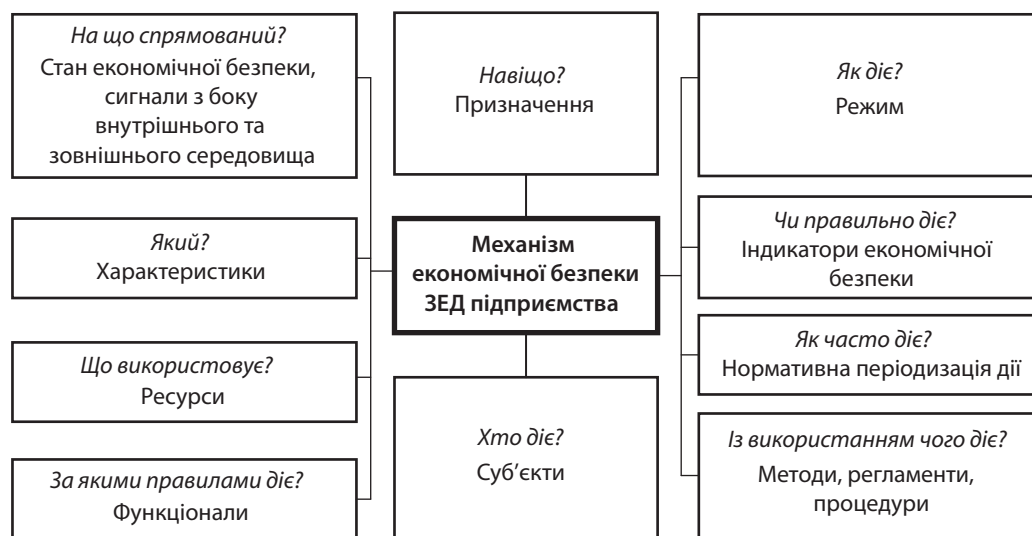

Рис. 3. Фреймова модель МЕБЗЕДП

МЕБЗЕДП не є самоцінним елементом системи управління підприємством, він створюється та функціонує з певною метою. При цьому сформована мета функціонування МЕБЗЕДП буде (поряд з умовами функціонування такого механізму) істотним чином визначати його зміст. На перший погляд, призначення МЕБЗЕДП є аксіоматичним – забезпечення стану економічної безпеки ЗЕД підприємства, але конкретизація такого призначення є виключно корисною в контексті формування конкретного змісту МЕБЗЕДП в конкретних умовах функціонування підприємства. Варіанти призначення МЕБЗЕДП, які можуть бути актуальними за різних умов функціонування підприємства, представлено в *табл. 3*.

Тобто мета МЕБЗЕДП принципово є однаковою, втім його конкретне призначення може значно варіювати залежно від тих умов, в яких працює підприємство. І таке призначення може змінюватися з часом, і в таких умовах слід побудувати МЕБЗЕДП таким чином, щоб він був спроможний забезпечити виконання мети свого функціонування незалежно від змін у зовнішньому середовищі підприємства.

МЕБЗЕДП має чітке спрямування. Його дія спрямована та стан економічної безпеки ЗЕД підприємства (що потребує використання спеціальних індикаторів), а також на сигнали з боку внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Фактично, таке спрямування може бути представлене в такий спосіб (*рис. 4*).

Фактично спрямування МЕБЗЕДП – це визначення фокусу управлінської уваги під час його функціонування. Така управлінська увага зосереджена на декількох об'єктах. Відправною точкою функціонування МЕБЗЕДП є отримання певних сигналів, що можуть свідчити про погіршення стану економічної безпеки ЗЕД, актуалізацію загроз, виникнення певних чинників, що в подальшому можуть становити ризику або загрози для ЗЕД підприємства. Такі чинники представлені у вигляді сигналів внутрішнього або зовнішнього середовища підприємства. І, звичайно, МЕБЗЕДП спрямований на такі сигнали, оскільки саме вони є основою для формування реакції МЕБЗЕДП, тобто певних подальших управлінських дій. Наступним об'єктом уваги та спрямування МЕБЗЕДП є інтерпретація таких сигналів. Самі по собі сигнали не несуть інформаційного або управлінського навантаження. Вони просто є певною інформацією, яка потрапляє до МЕБЗЕДП, але для правильного використання має бути інтерпретована. Інтерпретація здійснюється на основі еталонного методу, методу слабких сигналів, причинно-наслідкового аналізу, інших методів оброблення інформації. За результатами такої інтерпретації здійснюється вибір щодо заходів для збереження та посилення економічної безпеки ЗЕД підприємства. І за результатами проведення таких заходів наступним об'єктом спрямування МЕБЗЕДП є стан економічної безпеки ЗЕД під-

Таблиця 3

Варіанти призначення МЕБЗЕДП

Умови функціонування підприємства	Призначення МЕБЗЕДП	Ключовий аспект
Вкрай мінливе зовнішнє середовище, яке є нестабільним	Максимально швидке реагування на зміни зовнішнього середовища, що можуть породжувати загрози для ЗЕД підприємства, нейтралізація та нівелювання таких загроз	Швидкість
Стабільне зовнішнє середовище, відсутність явних загроз, налагодженість всіх внутрішніх процесів в діяльності підприємства	Своєчасне реагування на зміни зовнішнього середовища, акцент на факторах, що можуть в подальшому привести до актуалізації загроз	Підтримання поточного стану економічної безпеки
Значна кількість загроз різної ймовірності та потенційно різних збитків, різного характеру в діяльності підприємства	Своєчасне реагування на загрози щодо ЗЕД підприємства, що можуть привести до максимальних збитків у його діяльності	Акцент на найбільш вагомим загрозах
Стабільне зовнішнє середовище, обмеженість коштів у підприємства	Із витратанням найменшої кількості ресурсів своєчасне попередження всіх загроз щодо ЗЕД підприємства	Економічність підтримання поточного стану економічної безпеки

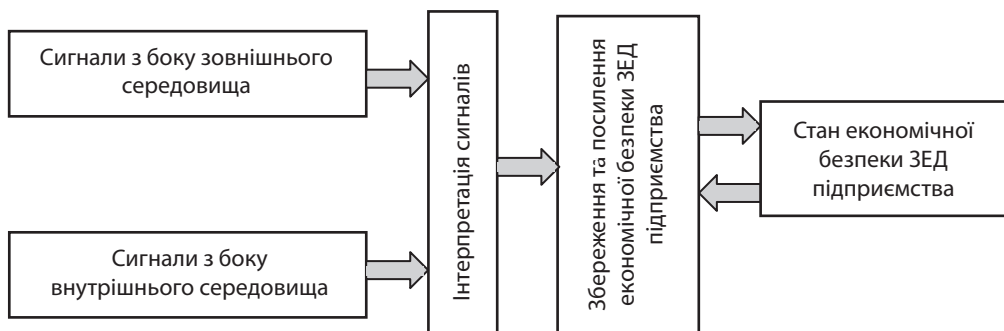

Рис. 4. Спрямування механізму економічної безпеки ЗЕД підприємства

приємства. Зв'язок між таким станом та здійснюваними заходами є зворотнім причинно-наслідковим. Тобто, з одного боку, вибір та впровадження заходів забезпечують дотримання належного стану економічної безпеки підприємства, а з іншого – за результатами досягнення або утримання певного рівня економічної безпеки підприємства можуть прийматися певні управлінські рішення щодо повторного проведення заходів для забезпечення економічної безпеки підприємства, або коригування їхнього складу.

ВИСНОВКИ

Розроблена фреймова модель механізму економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства дозволяє суттєво доповнити інструментально-прикладну нішу досліджень економічної безпеки вітчизняних промислових підприємств та є складовим елементом формування концептуального підходу до забезпечення економічної безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бейтсон Г. Екологія розуму: Избранные статьи по антропологии, психиатрии и эпистемологии. 1969–1972 / Г. Бейтсон ; пер. с англ. Д. Я. Федотова, М. П. Папуша; вступ. ст. А. М. Эткінда. – М. : Смысл, 2000. — 476 с.
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 384 с.
3. Гавловська Н. І. Застосування сучасних технологій управління інноваційним розвитком вітчизняних підприємств / Н. І. Гавловська // Вісник ХНУ (економічні науки). – 2016. – № 2. – С. 117–119.
4. Гавловська Н. І. Інституціональна природа економічної безпеки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності / Н. І. Гавловська // Бізнес Інформ. – 2016. – № 5. – С. 26–31.
5. Гавловська Н. І. Особливості ідентифікації механізмів управління у процесі забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств / Н. І. Гавловська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 6, ч. 1. – С. 52–55.
6. Дьяконов В. П. Фреймовая модель представления знаний / Дьяконов В. П., Борисов А. В. // Основы искусственного интеллекта. – Смоленск, 2007. – 30 с.
7. Минский М. Фреймы для представления знаний / М. Минский. – М. : Энергия, 1979. – 151 с.
8. Погорелов Ю. С. Види адаптації системи економічної безпеки підприємства до впливу суб'єктів митного регулювання / Ю. С. Погорелов, Є. М. Рудніченко // Проблеми економіки – 2014. – № 1. – С. 241–246.
9. Рудніченко Є. М. Оцінювання та моделювання впливу суб'єктів митного регулювання на систему економічної безпеки підприємства : монографія / Є. М. Рудніченко. – Луганськ : Промдрук, 2014. – 389 с.
10. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія : в 3 т. ; за заг. ред. Г. В. Козаченко. – Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2012. – Т. 2. – 318 с.

REFERENCES

Beytson, G. *Ekologiya razuma: Izbrannyye statyi po antropologii, psikhiiatrii i epistemologii* [Ecology of mind: Selected papers

on anthropology, psychiatry and epistemology]. Moscow: Smysl, 2000.

Diakonov, V. P., and Borisov, A. V. "Freymovaya model predstavleniya znaniy" [Frame model of knowledge representation]. In *Osnovy iskusstvennogo intellekta*. Smolensk, 2007: 30.

Havlovskaya, N. I. "Zastosuvannya suchasnykh tekhnolohii upravlinnia innovatsiynym rozvytkom vitchyznianskykh pidpriemstv" [The use of modern technologies of management of innovative development of domestic enterprises]. *Visnyk KhNU (Ekonomichni nauky)*, no. 2 (2016): 117-119.

Havlovskaya, N. I. "Instytutsionalna pryroda ekonomichnoi bezpeky subiektiv zovnishnyoekonomichnoi diialnosti" [The institutional nature of economic security of subjects of foreign economic activity]. *Biznes Inform*, no. 5 (2016): 26-31.

Havlovskaya, N. I. "Osoblyvosti identyfikatsii mekhanizmiv upravlinnia u protsesi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky vitchyznianskykh pidpriemstv" [Features of identification of mechanisms of management of economic security of domestic enterprises]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 1, no. 6 (2016): 52-55.

Minskiy, M. *Freymy dlya predstavleniya znaniy* [Frames for knowledge representation]. Moscow: Energiya, 1979.

Pohorelov, Yu. S., and Rudnichenko, Ye. M. "Vydy adaptatsii systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva do vplyvu subiektiv mytnoho rehuliuвання" [The types of adaptation of the system of enterprise economic security to the impact of subjects of customs regulation]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2014): 241-246.

Rudnichenko, Ye. M. *Otsiniuvannya ta modeliuvannya vplyvu subiektiv mytnoho rehuliuвання na systemu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Evaluation and modelling of the influence of regulated entities on the system of enterprise economic security]. Luhansk: Promdruk, 2014.

Systema ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo [System of economic security: state, region, enterprise]. Vol. 2. Luhansk: Virtualna realnist, 2012.

Vasylytsiv, T. H. *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zmitsnennia* [Economic security of enterprise: strategy and mechanisms for strengthening]. Lviv: Aral, 2008.